

Vafana vo tlhariha

Xitsonga

Ntlawa wa

5B

Leah Sapi

**Tijisisa leswaku u kota ku hlaya marito lama
ntlhotlho, xidloko, tiphurotheyini**

Vafana vo tlhariha

Xitsonga

Ntlawa wa: 5B

ISBN: 978-1-77981-511-8

© 2023 Ulwazi Lwethu African Languages Literacy Project

Mutsari: Leah Sapi

Muhundzuluxeri: Vutivi Shirinda

Muendli wa swifaniso: Ntibile Zonke

Nkhaviso na mpapfarhuto: Rock Bottom Graphic & Design

Nkandziyiso wo sungula ku kandziyisa 2023.

Vafana vo tlhariha

Leah Sapi

Xingelengele xa xikolo xa rila.

Vunene na Masana va tsutsuma hi ku hatlisa
va ya exikolweni.

Dyondzo ya namuntlha i ya ku sungula xirhapa xa matsavu. Vunene na Masana va kanerisana hi ku sungula xirhapa xa matsavu.

Va pfumelelana hi ku byala xipinichi.

Hi Mugqivela va hlamarisile kokwana wa xinuna hi ku hubuta na mixo.

Va tekile mali leyi a yi sarile eka kokwana wa xinuna.

Va tsutsumerile evhengeleni va ya xava phakiti ra timbewu ta xipinichi.

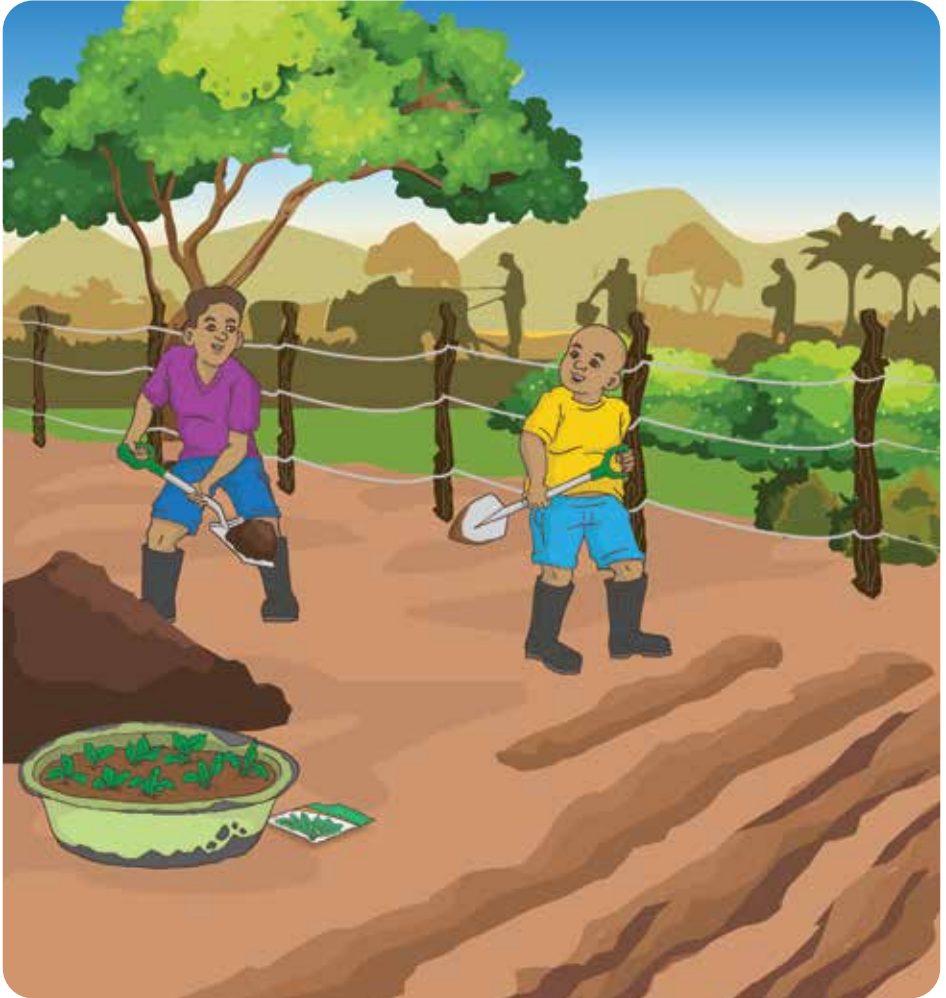

Vunene na Masana va tekile xibye xa khale ivi va xi tata hi misava yi katsiwile na manyorho.

Kutani va cherile timbewu ta xipinichi. Va cheletile timbewu siku na siku. Endzhaku ka masiku ya ntsevu mbewu yi sungurile ku mila. Va funenetile xibye hi nete ku va sirhelela swimilana eka swinyenyana.

Vafana va lavile ndhawu ya ku endla xirhapa.
Va basisile ndhawu, va chela manyorho
ya xivala ivi va katsa na misava. Va endlile
migerho ivi va cheleta misava.

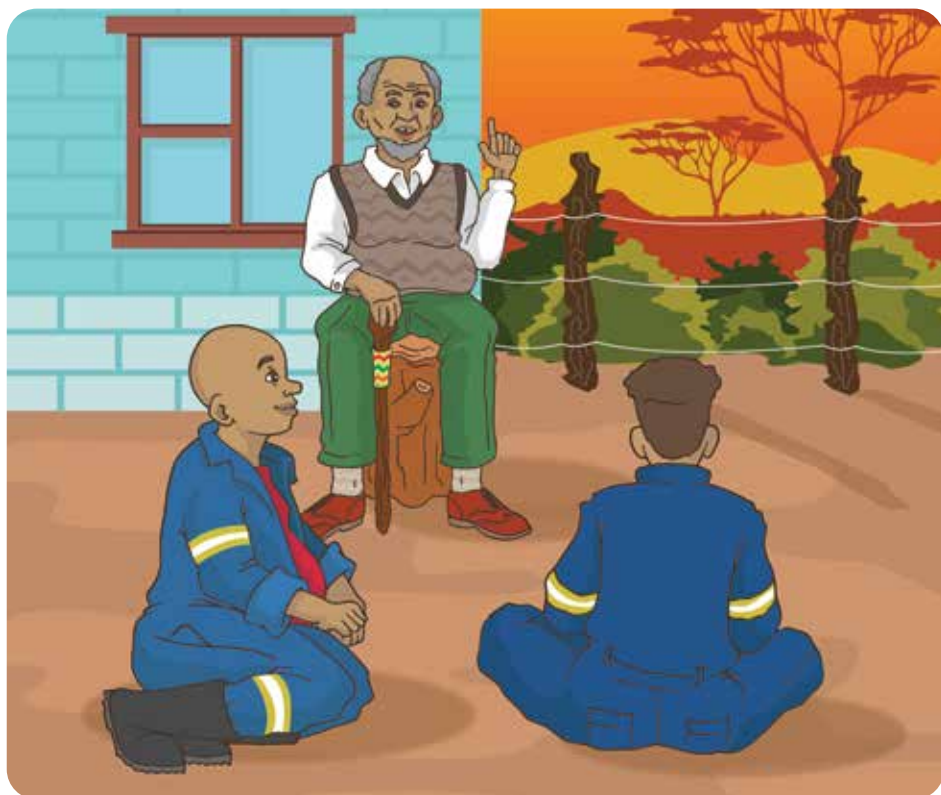
Endzhaku ka mavhiki mambirhi timbewu a ti kurile ku ringanela. Va ti byarile ku suka eka xibye ivi va ti yisa eka migerho. Va cheletile xirhapa masiku hinkwawo nanhlinkanhi.

Vunene na Masana, a va ri na ntlhotlho wa swinyenyana leswi a swi dya swimilana swa vona.

A va tlanga kusuhi na xirhapa leswaku va ta hlongola swinyenyana.

Loko va yile exikolweni, swinyenyana swi kumile nkarhi wa ku dya swimilana swa vona.

Vunene na Masana va komberile switsundzuxo eka kokwana wa xinuna.

Va tsundzuxiwile ku endla xo chavisa swinyenyana.

Va tirhisile timhandi timbirhi ku endla xihambano.

Va ti bohile swin'we hi ngoti.

Masana na Vunene va ambarisile xihambano ovharolo, xidloko lexikulu na mabuntsu. Kutani va vekile xo chavisa swinyenyana exirhapeni. Loko moya wu hunga, mavoko ya ovhorolo a ya haha ya ehenhla na le hansi.

Swinyenyana a swi twa o nge i munhu a swi hlongorisaka ivi swi haha.

Vunene na Masana va khensile kokwana wa xinuna hi xitsundzuxo. Va ndunduzerile xo chavisa swinyenyana.

Va byerile vanghana va yena hi ta xo chavisa swinyenyana.

Sweswi va ta tlanga va nga ri na ku chava.

Vafana a va tiyisisa leswaku a ku na nhova
exirhapani xa vona. Va susile ximila xin'wana
na xin'wana lexi a xi mila eka xirhapa xa
vona.

Xirhapa xa vona a xi sasekile.

Xipinichi a xi ri rihlaza. A xi koka mahlo ya vanhu lava a va hundza hi kona.

Vunene a nga yimi ku vulavula hi xipinichi xa vona.

“Xana hikokwalaho ka yini u tsakele xipinichi swinene?” ku vutisa Masana.

“Xipinichi xi kahle eka miri ya hina. Hi fanele ku dya matsavu leswaku hi ta hlayisa miri ya hina yi va na rihanyo lerinene,” ku hlamula Vunene.

“Xana matsavu hinkwawo ya kahle eka rihango ra miri wa hina?” Masana a yi sa mahlweni a vutisa.

“Hakunene, kambe ya hambana hi swiaka miri swa wona,” Vunene a hlamula.

Vunene a nga helelanga kwalano. U vulavurile hi swiakamiri swo hambana leswi nga kona eka xipinichi.

Eka 100g ya xipinichi xin'wana na xin'wana u ta kuma leswi landzelaka:

Mati – 91%

Tiphurotheyini – 2.9g

Chukele – 0.4g

Mafurha – 0.4g na swin'wana.

Sweswi Masana u hlamala na ku tlurisa.

“Xana vuxokoxoko lebyi hinkwabyo u byi kuma kwihi?”

“Ndzi hlaya tibuku to huma elayiburari na ku tirhisa *Google* eka riqingho ra mina ra le nyongeni.” Vunene wa ha ri na swo tala swo swi hlamusela. “Xana a wu switiva leswaku xipinichi xi na tivhitamini na mi munyu leyi yi hlayisa miri ya hina yi va na rihanyo lerinene?” ku vutisa Vunene.

Tivhitamini leti landzelaka ta kumeka eka xipinichi.

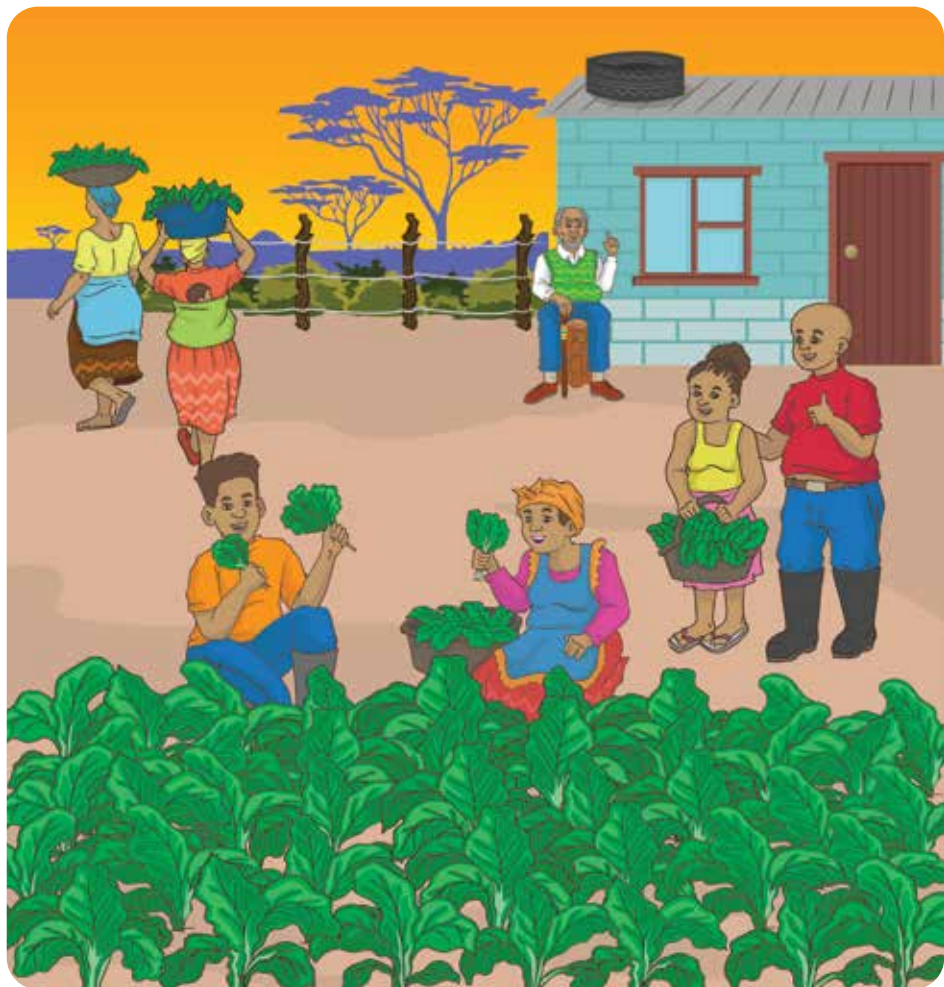
Vhitamini A – yi pfuna ku vona

Vhitamini C – yi pfuna ku nyika masocha ya miri matimba

Vhitamini K1 – yi pfuna ku yimisa ngati loko munhu a huma ngati.

Vhitamini B9 – yi pfuna eka ku kula ka mimpfimbi.

Endzhaku ka mavhiki ya ntsevu xipinichi a xi lulamerile ku khiwa. Vunene na Masana va khile xipinichi ivi va tiphina hi xona na ndyangu wa vona. Va tlhele va avelana na vaakelani wa vona.

Vafana va tsakile. Vunene u khensile Masana hikokwalaho ka vuxokoxoko lebyi a nga byi avela na yena. U tlhele a sungula ku lavisisa na ku hlaya hi ta matsavu yo hambana na mihandzu. Vunene u endlile layiburari munghana wa yena.

Readers

Ntlawa wa 1-2

- Xilamulana xa kahle
- A ku na mati
- Pfumi na Bobo
- Vuxa wa swikota ku basisa
- Switwari
- Vaboti vo pfuna
- Nyoka exivaleni!
- Xana xi nga haha?
- Dyambu na mpfula!
- Vun-we na Vutivi
- Misisi yikulu
- Ndzalama wa hlamala!
- Tatana u ta vuya rini?
- Chuchekani na pume
- A hi hlayseni mati
- Jazi ro hundzuriwa
- Va le purasini
- Ndavi u lava ku penda
- Ndzilo!
- Vutshila wa gingirika!

Ntlawa wa 3

- Vanghana eka maxelo hinkwawo!
- Vanhwanyana na mbuti
- A ndzi tsakeli matsavu!
- Va na na vukheta, Khatisa
- Khavisani u vavisekile
- Tintangu tintshwa ta Kwetsimani
- Tsakeriwa loyi a tsakeke!
- Mukapu wo nandziha
- Mati hinkwako!
- Xibelani xa Kulani
- Rhoko yo saseka
- N'wamapurasi Endlani na minkawu
- Nkwangulatiole wa Nhlangano
- Moli na tikhirikete
- Vukahle u khoma khamba!
- Masingita ya timbewu
- Vuvabyi bya tinguluve
- Maqhingha ya Monyai
- Ku navela ka Rifumo ku humelela
- Mandza ya Mbhimbhi yo kajivela
- Ku dyondza hi ta machela
- Ku pfuna kokwana va hola
- Miehleketo ya Ntiyiso ya kahle
- Maendlelo ya VaVhenda
- Mangalani na Xalati
- Ku ringa swakudya swa Xivhenda
- Muhluri u kota ku hlaya nkarhi
- Mutlangi wa le henhla
- Ximilana xo horisa
- Bolo leyi nga lahleka
- Riendzo ro ya entangeni wa swiharhi

Ntlawa wa 4-5

- Ngwenya ya makwanga
- Xingwavila xa nsuku
- Tinyiko
- Lulama u tshama na rihanyo lerinene!
- Soweto
- Tinyoxi
- Xana i xihatla xa yini, Dzuniso?
- Hitekani u twa ku vava ekhwirini
- Tinxaka ta vutleketli
- Ku rihiseta ka tinkuzi
- Nhwanyana wo thariha
- Swi kulu eka mina!
- Masungulo mantshwa
- Vafana vo thariha
- Muphasi wa tihlampfi
- Nkelunkelu
- Mukhuhlwana
- Nghozi exirhapeni xa Kokwana
- N'warikolwani, wa nhenha!
- Ntanghu yo Saseka
- Norho wa Rilaveta

ZENEX
FOUNDATION

MOLTENO
INSTITUTE FOR LANGUAGE AND LITERACY
EST. 1974

Ulwazi Lwethu i phurojeke leyi nga simekiwa na ku nyikiwa mpfuno wa swa timali hi Zenex Foundation ku va yi hlulukisa nongonoko wa matsalwa ya ku hluya na switirhisiwa swa nseketelo wa vadyondzisi leswi swi nga olova hi ku tirhisa tindzimi ta laha Afrika. Phurojeke leyi yi kongomisiwile eka ku dyondzisa na ku seketela vadyondzi eka Dyondzo ya Masungulo ku va va hlulukisa tindzimi ta vona ta le kaya ta ku hluya na ku twisisa. Matsalwa yo hluya ya tsariwile ro sungula hi tindzimi ta kaye ta Afrika hi ku tirhisana na Molteno Institute for Language and Literacies, Nelson Mandela Institute for Education and Rural Development, Room to Read South Africa, na Saide. Switirhisiwa hinkwaswo swi hlulukisiwa tanihi “Switirhisiwa swa Dyondzo leswi nga Pfuleka” kumbe “Open Education resources” (OER).

Please visit our website to download the full copy of this reader:
ulwazilwethu.org.za

Creative Commons Attribution-
NonCommercial-NoDerivatives
(CC BY-NC-ND) 4.0
International Licence

Disclaimer: You are free to download and share this work as long as you attribute Zenex Foundation, but you may not change this work in any way or use it commercially.

